

Хмелевська Н. В.,

кандидатка юридичних наук, адвокатка, доцентка,
доцентка кафедри кримінального права та процесу

Хмельницького університету управління

та права імені Леоніда Юзькова

(м. Хмельницький, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-4492-4868

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2021.3-4/59-67>

УДК 343.140.02

ДІАЛЕКТИКА РОЗВИТКУ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ

Анотація. У статті проаналізовано діалектику розвитку відновного правосуддя, його суть, значення та наслідки для учасників. Показано переваги відновного правосуддя над традиційним підходом. Загадано про найпоширеніші види відновного правосуддя та його застосування в Україні. Проведене дослідження надало можливість зробити висновки:

1. Традиційна система покарань не дає очікуваного результату щодо виправлення засудженого, відшкодування шкоди потерпілій особі та запобіганню рецидиву вчинення кримінальних правопорушень.

2. Відновне правосуддя здатне вирішити набагато більше проблем, ніж традиційне. Зокрема, відновлення стану потерпілих осіб, яким часто недостатньо лише матеріального чи морального відшкодування в грошовому еквіваленті. Застосування відновного правосуддя дає можливість зрозуміти причини вчинення кримінального правопорушення щодо них, почути вибачення, дозволяє знову почувати себе у безпеці та не боятись жити далі у суспільстві, отримати емоційне зцілення. Також для правопорушника можливість почути стан та емоції потерпілого дуже важливо, що в майбутньому виконує превентивну функцію щодо вчинення нових кримінальних правопорушень. Окрім того, відновне правосуддя фокусує свою увагу не на правопорушнику та його покаранні, а на відновленні, що позитивно впливає на всіх учасників процесу.

3. Відновне правосуддя характеризується тим, що воно орієнтоване на потерпілого, є добровільним, розширює можливості відшкодування шкоди, усунення збитків, примирення між правопорушником і потерпілим, дає можливість вивести неповнолітнього з кримінального процесу та може стати пом'якшуючою обставиною.

4. Існують різні види відновного правосуддя, які вже давно застосовуються у зарубіжних країнах та почало активно впроваджуватись в Україні, зокрема в сфері ювенальної юстиції передбачено проведення медіації для неповнолітніх правопорушників, які вперше вчинили кримінальні проступки та нетяжкі злочини. Однак, важливим наступним кроком має бути внесення змін до КПК України щодо можливості застосування відновного правосуддя в Україні. Окрім того, необхідно поширити можливість проведення медіації для неповнолітніх правопорушників, які вчинили більш тяжкі злочини.

Ключові слова: відновне правосуддя, медіація, конференція, неповнолітні правопорушники, потерпілі, ювенальна юстиція.

Постановка проблеми. Відновне правосуддя є актуальним питанням сьогодення. Нещодавно воно почало активно впроваджуватись в Україні. Для кращого розуміння суті відновного правосуддя необхідно проаналізувати його розвиток та розуміння вітчизняними та зарубіжними науковцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В системі правосуддя в Україні важливе місце посідає відновне правосуддя, яке забезпечує право неповнолітнім на справедливий суд¹, є відновне правосуддя, яке є актуальною темою для наукових досліджень. Особливу увагу вчені приділяють застосуванню відновного правосуддя у сфері ювенальної юстиції, що є надзвичайно важливим для неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом. Так, Мельничук Ю.І. і Крук Ю.В. у науковій статті аналізують застосування програм відновного правосуддя щодо злочинів, скоєних неповнолітніми. Зокрема автори роблять висновок з яким необхідно погодитись, про те, що відновне правосуддя – це форма правосуддя, яка має за мету створення умов для примирення потерпілого та правопорушника, забезпечити в повному обсязі права для відшкодування збитків потерпілому (компенсацію), а також забезпечити дотримання всіх вимог законних прав неповнолітнього правопорушника, тим самим попереджаючи, а в деякій мірі і викорінюючи дитячу злочинність, при цьому зберігаючи їм шанс на світле майбутнє².

Дуженков М.В. стверджує, що в Україні необхідно створити ювенальну юстицію яка б була спроможна забезпечити права дітей які перебувають у конфлікті з законом та потрапили у неспри-

ятливі життєві обставини, а медіація має стати невід’ємною частиною відновного правосуддя.³ Необхідно зазначити, що в Україні вже проводять медіацію у кримінальних правопорушеннях, які вчинені неповнолітніми, однак тільки у кримінальних проступках та нетяжких злочинах, що обмежує застосування в повній мірі відновного правосуддя.

Нагорнюк-Данилюк О. А. визначає відновне правосуддя як самостійну форму кримінального судочинства, спрямовану на створення відповідних умов для конструктивного вирішення кримінально-правового конфлікту та відновлення порушених соціальних зв’язків шляхом усунення завданих кримінальним правопорушенням збитків чи спричиненої шкоди. Автор зазначає, що запровадження інститутів відновного правосуддя в Україні – це акумулятор новаторських ідей, що повинен сприяти якнайшвидшому виведенню неповнолітніх із кримінального процесу.⁴ Також питанню відновного правосуддя приділяли свою увагу такі І.А. Войтюк, А.О. Горова, В.В. Землянська, В.Д. Каневська, О.В. Коваленко, Р.Г. Коваль, М.В. Костицький, Я.В. Мачужак, О.Б. Олійник, М.А. Погорецький, Н.М. Прокопенко, Л.Д. Удалова. Незважаючи на численні наукові доробки у цьому питанні, необхідно більш детально вивчити поняття та значення відновного правосуддя, вдосконалити його застосування у сфері ювенальної юстиції.

Метою статті є аналіз діалектики розвитку відновного правосуддя.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. За останні два десятиліття програми відновного правосуддя набули значного поширення для врегулювання конфліктів у багатьох країнах. Хоча відновне правосуддя за-

¹ М.А. Погорецький, І.С. Гриценко, Право на справедливий суд. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2012) 91 *Юридичні науки* 4–7.

² Ю. Мельничук, О. Крук, Застосування програм відновного правосуддя щодо злочинів скоєних неповнолітніми (2018) 2 (54) *Молодий вчений* 363–367.

³ М. Дуженков, Ювенальна юстиція та відновне правосуддя в Україні (2019). <<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/21400/Дуженков%20М.%20В.%20Ювенальна%20юстиція%20та%20відновне%20правосуддя%20в%20Україні.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> дата звернення 05.12.2021.

⁴ О.А. Нагорнюк-Данилюк, Відновне правосуддя як складова ювенальної превенції (2020) 2.5 (107) *Юридична наука* 127–138.

звичай розглядається як альтернатива каральним методам кримінального правосуддя, відомо, що існує багато визначень, які пояснюють суть відновного правосуддя. Більшість вчених пояснюють його як орієнтований на потерпілого та суспільство спосіб вирішення конфліктів. Під час здійснення відновного правосуддя важливі усі сторони конфлікту. Воно спрямоване на розширення можливостей потерпілих та правопорушників усунути наслідки шкідливої події, використовуючи розкаяння для справедливого відновлення. Під справедливим відновленням розуміють відновлення заподіяної шкоди та болю, що призводить до розширення можливостей сторін, відповідальності, миру, поваги, співчуття, згоди тощо.¹

Відновне правосуддя можна розглядати як орієнтований на потерпілого підхід, який пояснює злочинну поведінку зовсім інакше, ніж в традиційному сприйнятті. Відновне правосуддя по суті є розширенням гарантій доступу до правосуддя, права на справедливий суд² та гарантій прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному процесі³.

Останніми роками відновний підхід почав здійснювати дедалі сильніший вплив на систему ювенальної юстиції, оскільки політики почали дедалі більше турбуватись спроможністю традиційної системи кримінального правосуддя забезпечувати процеси участі та справедливих результати, які можуть принести користь потерпілим, правопорушникам і суспільству в цілому.

Прихильники відновного правосуддя пояснюють поняття злочину як порушення людських стосунків, а відновний

процес має на меті відшкодувати шкоду, заподіяну потерпілим.⁴ Таким чином, орієнтація традиційної системи правосуддя на надання пріоритету покаранню не є основними цілями відновного правосуддя. Багато вчених вважають традиційну систему кримінального правосуддя неефективною, оскільки вона не відповідає потребам тих, хто найбільше постраждав від злочинності.⁵ Навпаки, відновний процес спрямований на індивідуальні потреби сторін через спроби виправити завдані травми, відновлення стосунків, усунення шкоди та задоволення потреб правопорушника. У свою чергу, відновлювальні підходи, сприяють більшому захисту та безпеці суспільства шляхом сприяння відповідальності правопорушників і усунення стигматизації злочину – з метою відновлення та реінтеграції ключових зацікавлених сторін, включаючи потерпілого, забезпечуючи співчуття та розуміння для учасників і, зрештою, зменшуючи ймовірність повторного вчинення злочину.⁶

Незважаючи на зростаючу популярність, відновне правосуддя залишається спірним поняттям, яке виявилось складним для короткого визначення.

Одним із найпоширеніших визначень є те, яке надав Маршалл, який описав це як процес, у якому всі сторони, зацікавлені в конкретному правопорушенні, збираються разом, щоб колективно вирішити, як впоратися з наслідками злочину. правопорушення та його наслідками для майбутнього.⁷ З таким визначенням необхідно погодитись, адже воно коротко пояснює суть відновного правосуддя.

¹ L Walgrave, *Restorative Justice and the Law* (Willan Publishing, 2002).

² М А Погорецький, І С Гриценко, Право на справедливий суд. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2012) 91 *Юридичні науки* 4–7.

³ М А Погорецький, Д Б Сергєєва, Проблемні питання реалізації процесуального статусу потерпілого у кримінальному провадженні (2017) 46 (2) *Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія «Право»* 118–123.

⁴ Н Zehr, *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice*. 3rd ed. (Waterloo, Herald Press, 2005).

⁵ P McCold, *Restorative justice and the role of community*. In: Galaway, B., Hudson, J. (Eds.): *Restorative Justice: International Perspectives* (Amsterdam, Kugler, 1996) 85–101.

⁶ J Braithwaite, S Mugford, *Conditions of successful reintegration ceremonies: dealing with juvenile offenders* (1994) 34 *British Journal of Criminology* 139.

⁷ T F Marshall, *Restorative Justice: An Overview* (London, HMSO, 1999).

Зер Х. і Міка Х. припускають, що для того, щоб практика була названа «відновлювальною», вона повинна містити низку критичних елементів. Перший полягає в тому, що злочин слід концептуалізувати як фундаментальне порушення людських і міжособистісних стосунків. Потерпілих треба розглядати як головні зацікавлені сторони, оскільки вони в першу чергу постраждали від злочину. Таким чином, відновний процес повинен прагнути максимізувати їх внесок у пошук відновлення, зцілення, відповідальності та запобігання. Тому роль держави має бути обмежена розслідуванням фактів і сприянням цьому процесу.

Другий елемент полягає в тому, що порушення створюють як зобов'язання, так і відповідальність: правопорушники зобов'язані відшкодувати шкоду, яку вони спричинили і спільнота також має зобов'язання допомагати потерпілим і правопорушникам відновлюватися і, таким чином, підтримувати загальний добробут усіх своїх членів.

Третій ключовий елемент полягає в тому, що відновне правосуддя має на меті «зцілити» та виправити несправедливість, тому потреби потерпілих є відправною точкою, а правопорушників заохочують усунути шкоду, наскільки це можливо. У цьому процесі має відбуватися обмін інформацією, діалог і згода, які передбачають прощення та примирення. Таким чином, процес має бути вкорінений у громаді та належати їй.¹

Подібним чином розмірковує Дігнан, який вважає, що відновне правосуддя складається з трьох основних елементів і описує їх як першочергове усунення шкоди, завданої правопорушенням. Другий елемент стосується збалансованого акценту на особистій відповідальності правопорушника перед тими, кому було завдано шкоди, а також на право потерпілого на певну форму відшкодування. Третій

елемент описується як інклюзивний і не-примусовий процес, який заохочує участь ключових учасників у визначенні того, як слід розглядати правопорушення.²

Таким чином, існує цілий ряд поглядів щодо того, що насправді означає відновне правосуддя.

Більшість програм посередництва між потерпілим і правопорушником у сфері кримінального правосуддя беруть свій початок у програмах, які були розроблені в середині 1970-х років у Онтаріо (Канада). У Канаді їх пропагував християнський рух з наголосом на цінностях особистого примирення між потерпілими та правопорушниками. Вони об'єднували потерпілих і правопорушників з фасилітатором або посередником, які зазвичай мали професійну підготовку. Метою медіації є надання потерпілим і правопорушникам безпечного середовища, в якому вони зможуть обговорити кримінальне правопорушення, його вплив і шкоду, яку він міг завдати, а також надати можливість виправити завдану шкоду.³

Іншою моделлю відновного правосуддя, яка стала більш популярною була комісія з питань відшкодування. Ця комісія широко використовувалась в США та Великобританії, включаючи роботу з неповнолітніми правопорушниками. Такі комісії зазвичай склалися з невеликої кількості представників громади, які проводили особисті зустрічі з правопорушниками, яких направили суди. Комісії разом із порушником вирішували питання покарання за правопорушення, контролювали його дотримання та звітували перед судом про його виконання. Головна мета комісій полягала в тому, щоб сприяти залученню громади та розширенню повноважень у зв'язку з правопорушеннями, а також заохочувати відповідальність правопорушників і відшкодування потерпілим.⁴

¹ H Zehr, H Mika, *Fundamental concepts of restorative justice*. In: McLaughlin, E., Fergusson, R., Hughes, G., Westmarland, L. (Eds.): *Restorative Justice Critical Issues* (Milton Keynes, Open University Press, 2003).

² J Dignan, *Understanding Victims and Restorative Justice* (2005) Maidenhead *Open University Press*.

³ J Junger-Tas, F Dünkel, *Reforming Juvenile Justice*. SpringerLink electronic monographs, 2009.

⁴ G Bazemore, M Umbreit, *Balanced and Restorative Justice* (Washington, Office for Juvenile Justice and

У Великобританії однією із варіантів громадської комісії з відшкодування є комісія з питань неповнолітніх правопорушників. Згідно їх законодавства ухвали про направлення до комісії стали обов'язковим рішенням суду для неповнолітніх, які вперше вчинили правопорушення, віком від 10 до 17 років. Коли суд направляє молоду людину до комісії у справах про неповнолітніх правопорушників, вона вирішує, як розслідувати правопорушення та які дії необхідно вжити. Якщо потерпілий бажає, він може відвідати засідання комісії та описати, як правопорушення вплинуло на нього. Батьки зобов'язані бути присутніми на зборах комісії (якщо неповнолітній молодший 16 років), і зустрічі зазвичай проводяться в громадських місцях. Дещо спірним є те, що молоді люди не мають права на юридичне представництво на засіданнях колегії, оскільки це може перешкодити їх повній участі в процесі. Однак захисник може бути присутнім як «підтримувач»¹. Комісія має працювати як дискусійний форум і прагне запропонувати молодій людині можливість відшкодувати потерпілому та взяти на себе відповідальність за свої дії та досягти реінтеграції в суспільство. Виникає критичне питання щодо проведення комісій в громадських місцях, адже це може негативно вплинути на неповнолітнього.

Мабуть, найвідомішою схемою відновлювальних конференцій є модель сімейних групових конференцій, вперше розроблена в Новій Зеландії. Модель була розроблена як частина більш загальної ініціативи, спрямованої на вирішення проблем, пов'язаних із поведінкою з молодими людьми в системі кримінального правосуддя та соціального забезпечення в Новій Зеландії. Модель мала на меті розробити культурно чутливіший підхід до правопорушень, який наголошує на інклюзивній уча-

сті та колективному прийнятті рішень, об'єднуючи молодих людей, їхні сім'ї та громаду для визначення відповідних засобів відшкодування для потерпілих. Схему сімейних групових конференцій було запроваджено в Новій Зеландії в рамках програми реформ, яка наголошувала на тому, що необхідно відволікати молодих людей від втручання кримінального правосуддя через поліцейські застереження або неофіційні рішення. Законодавство робило конференцію основним способом усунення всіх злочинів, крім кількох найсерйозніших, таких як вбивство та ненавмисне вбивство. По суті, сімейні групові конференції стали основним законодавчим методом боротьби з неповнолітніми правопорушниками, які переслідуються. Неповнолітніх можна притягнути до кримінальної відповідальності, лише якщо вони були заарештовані та передані поліцією через сімейну групову конференцію. Від судів вимагається відправляти правопорушників на групові сімейні конференції, і вони мають враховувати рекомендації конференції та, як правило, не розглядають справи, доки не отримають рекомендації конференції.² Обов'язковість, яку запровадили у Новій Зеландії позитивно сприймається і нашої державі необхідно рухатись у подібному напрямі щодо законодавчого регулювання відновного правосуддя.

Програми відновного правосуддя надають можливість задовольнити потреби, сформульовані потерпілими: отримання інформації, участь у процесі, шанобливе та справедливе ставлення до отримання матеріального відшкодування від правопорушника (що часто виконує здебільшого символічну функцію) та сприяння їхньому емоційному зціленню. Потерпілі відіграють важливу роль у навчанні правопорушників, допомагають їм краще розуміти наслідки своїх дій і брати на себе відповідальність за шкоду.

Delinquency Prevention, 2004).

¹ Там само.

² A Morris, G Maxwell, Restorative justice in New Zealand: family group conferences as a case study (1998) 1 *Western Criminology Review* 1–29.

Цей фокус, зосереджений на потерпілих є величезним відходом від орієнтованих на правопорушників моделей формального правосуддя, заснованих на суді.

Злочин – це злочин, скоєний проти людей, а не лише порушення закону. Практики відновного правосуддя намагаються виправити шкоду, заподіяну людям і їхнім стосункам, сприяючи розширенню можливостей потерпілих через прямий внесок і полегшуючи каяття правопорушників. Хоча деякі вчені висловлюють надію, що практика відновного правосуддя зміцить стосунки, інші стверджують, що це не є необхідною метою, особливо тому, що деякі потерпілі та правопорушники не мають стосунків, які вони прагнуть відновити (наприклад, у випадку згвалтування незнайомцем). Ключовий принцип відновного правосуддя полягає в тому, що людина несе відповідальність за те, як її поведінка впливає на інших. Відновний підхід усуває нездатність офіційних процесів правосуддя задовольнити потреби потерпілих, створюючи інший шлях, яким вони можуть йти.¹

Концепція відновного правосуддя охоплює низку пропозицій щодо далекосяжних змін у способі застосування кримінального права як структурно, так і оперативно в більшості сучасних розвинутих демократій. Ці зміни необхідні саме тому, що існуючі підходи до здійснення правосуддя через покарання виявляють низку недоліків і нефункціональних особливостей. Ці недоліки були дуже точно узагальнені Хелен Сілвінг, яка вказувала, що наше кримінальне право розроблено під впливом філософії, яка навмисно ігнорує наслідки санкцій, ніби не має значення, що станеться з обвинуваченим після того, як його вирок вступить в законну силу. Ця безтурботність ґрунтується на більш-менш мовчазній вірі в те, що людина, яку визнали винною, перебуває під тотальною

тоталітарною владою держави, яка може зробити з нею майже все, що завгодно, оскільки через свою провину вона позбулась всіх громадянських прав. До цієї критики можна додати, що в загальному розумінні кримінальне право набагато менше стурбоване становищем потерпілих від злочину, ніж необхідністю того, щоб правопорушник був покараний.² Відновне правосуддя пропонує значно більш цілісний підхід до правосуддя, який спрямований на усунення цих важливих недоліків.

Слідуючи кращим європейським та світовим практикам, з 2019 року в Україні впроваджений пілотний проєкт «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні злочину». Наразі він вже поширений на всю територію України. Ця програма застосовується за чотирьох умов:

1. є потерпіла сторона – фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди;
2. якщо неповнолітній вперше вчинив кримінальний проступок або нетяжкий злочин;
3. якщо неповнолітній визнає факт вчинення ним злочину;
4. неповнолітній і потерпілий дали згоду на участь у програмі.

Між неповнолітнім та потерпілим укладається медіаційна угода. Далі неповнолітній працює з психологом і обов'язково проходить призначені ресоціалізаційні заходи.

Як свідчить практика, саме успішне проходження програми відновного правосуддя для неповнолітніх є реальною підставою для звільнення їх від відповідальності. На кінець 2020 року прийнято рішення суду щодо звільнення 84 неповнолітніх від кримінальної відповідальності.³ Отже, в Україні почали впро-

¹ D Cornwell, and P Ashcroft, *Criminal Punishment and Restorative Justice: Past, Present and Future Perspectives* (2006) *Waterside Press*.

² H Silving, *A New Philosophy of Criminal Justice*, R. J. Gerber and P. D. McAnany, op. cit. (1972) 252.

³ Відновне правосуддя – новий підхід реагування на злочин, вчинений неповнолітніми. <<https://minjust.gov.ua/>>

ваджувати застосування відновного правосуддя для неповнолітніх.

Висновки. Проведений аналіз дає змогу зробити висновки:

1. Традиційна система покарань не дає очікуваного результату щодо виправлення засудженого, відшкодування шкоди потерпілій особі та запобіганню рецидиву вчинення кримінальних правопорушень.

2. Відновне правосуддя здатне вирішити набагато більше проблем, ніж традиційне. Зокрема, відновлення стану потерпілих осіб, яким часто недостатньо лише матеріального чи морального відшкодування в грошовому еквіваленті. Застосування відновного правосуддя дає можливість зрозуміти причини вчинення кримінального правопорушення щодо них, почути вибачення, дозволяє знову почувати себе у безпеці та не боятись жити далі у суспільстві, отримати емоційне зцілення. Також для правопорушника можливість почути стан та емоції потерпілого дуже важливо, що в майбутньому виконує превентивну функцію щодо вчинення нових кримінальних правопорушень. Окрім того,

відновне правосуддя фокусує свою увагу не на правопорушнику та його покаранні, а на відновленні, що позитивно впливає на всіх учасників процесу.

3. Відновне правосуддя характеризується тим, що воно орієнтоване на потерпілого, є добровільним, розширює можливості відшкодування шкоди, усунення збитків, примирення між правопорушником і потерпілим, дає можливість вивести неповнолітнього з кримінального процесу та може стати пом'якшуючою обставиною.

4. Існують різні види відновного правосуддя, які вже давно застосовуються у зарубіжних країнах та почало активно впроваджуватись в Україні, зокрема в сфері ювенальної юстиції передбачено проведення медіації для неповнолітніх правопорушників, які вперше вчинили кримінальні проступки та нетяжкі злочини. Однак, важливим наступним кроком має бути внесення змін до КПК України щодо можливості застосування відновного правосуддя в Україні. Окрім того, необхідно поширити можливість проведення медіації для неповнолітніх правопорушників, які вчинили більш тяжкі злочини.

REFERENCES

BIBLIOGRAPHY

AUTHORED BOOKS

1. Bazemore G, Umbreit M, *Balanced and Restorative Justice* (Washington, Office for Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2004).
2. McCold P, *Restorative justice and the role of community*. In: Galaway, B., Hudson, J. (Eds.): *Restorative Justice: International Perspectives* (Amsterdam, Kugler, 1996) 85–101.
3. Junger-Tas J, Dünkel F, *Reforming Juvenile Justice*. SpringerLink electronic monographs, 2009.
4. Zehr H, *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice*. 3rd ed. (Waterloo, Herald Press, 2005).
5. Silving H, *A New Philosophy of Criminal Justice*, R.J. Gerber and P.D. McAnany, op. cit. (1972) 252.
6. Walgrave L, *Restorative Justice and the Law* (Willan Publishing, 2002).

JOURNAL ARTICLES

7. Braithwaite J, Mugford S, *Conditions of successful reintegration ceremonies: dealing with juvenile offenders* (1994) 34 *British Journal of Criminology* 139.
8. Dignan J, *Understanding Victims and Restorative Justice* (2005) Maidenhead *Open University Press*.
9. Cornwell D, and Ashcroft P, *Criminal Punishment and Restorative Justice: Past, Present and Future Perspectives* (2006) *Waterside Press*.

---

gov.ua/m/ vidnovne-pravosuddya-noviy-pidhid-reaguvannya-na-zlochyn-vchineniy-nepovnolitnimi> дата звернення 05.12.2021.

10. Marshall T F, Restorative Justice: An Overview (London, HMSO, 1999).
11. Morris A, Maxwell G, Restorative justice in New Zealand: family group conferences as a case study (1998) 1 *Western Criminology Review* 1–29.
12. Zehr H, Mika H, Fundamental concepts of restorative justice. In: McLaughlin, E., Fergusson, R., Hughes, G., Westmarland, L. (Eds.): *Restorative Justice Critical Issues* (Milton Keynes, Open University Press, 2003).
13. Duzhenkov M, Yuvenalna yustytsiia ta vidnovne pravosuddia v Ukraini (2019) [Juvenile Justice and Restorative Justice in Ukraine] <<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/21400/Duzhenkov%20M.%20V.%20Iuvenalna%20iustytysii%20ta%20vidnovne%20pravosuddia%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> data zvernennia 05.12.2021 [in Ukrainian].
14. Melnychuk Yu, Kruk O, Zastosuvannia prohram vidnovnoho pravosuddia shchodo zlochyniv skoienykh nepovnolitnymi [Application of restorative justice programs for crimes committed by minors] (2018) 2 (54) *Molodyi vchenyi* 363–367 [in Ukrainian].
15. Nahorniuk-Danyliuk O A, Vidnovne pravosuddia yak skladova yuvenalnoi preventsii [Restorative justice as a component of juvenile prevention] (2020) 2.5 (107) *Yurydychna nauka* 127–138 [in Ukrainian].
16. Pohoretskyi M A, Hrytsenko I S, Pravo na spravedyvyi sud [The right to a fair trial] (2012) 91 *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky* 4–7 [in Ukrainian].
17. Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Problemni pytannia realizatsii protsesualnoho statusu poterpiloho u kryminalnomu provadzhenni [Problematic issues of implementation of the procedural status of the victim in criminal proceedings] (2017) 46 (2) *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu Serii «Pravo»* 118–123 [in Ukrainian].

WEBSITES

18. Vidnovne pravosuddia – novyi pidkhid reahuvannia na zlochyn, vchynenyi nepovnolitnymi [Restorative justice is a new approach to responding to crime committed by juveniles] <<https://minjust.gov.ua/m/vidnovne-pravosuddya-novyiy-pidhid-reaguvannya-na-zlochyn-vchynenyi-nepovnolitnymi>> data zvernennia 05.12.2021 [in Ukrainian].

Khmelevska N. V.,
PhD, lawyer, associate professor,
Associate Professor of the Department
of Criminal Law and Procedure
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University
of Management and Law
(Khmelnyskyi, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-4492-4868

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2021.3-4/59-67>

DIALECTIC OF THE DEVELOPMENT OF RESTORATIVE JUSTICE

Abstract. *The article analyzes the dialectics of the development of restorative justice, its essence, significance and consequences for the participants. The advantages of restorative justice over the traditional approach are shown. The most common types of restorative justice and its application in Ukraine are mentioned. The conducted research made it possible to draw conclusions:*

1. *The traditional system of punishments does not give the expected result in terms of correction of the convict, compensation of damage to the victim and prevention of recidivism of criminal offenses.*

2. *Restorative justice can solve many more problems than traditional justice. In particular, restoration of the condition of the injured persons, for whom only material or moral compensation in the monetary equivalent is often not enough. The application of restorative justice makes it possible to understand the reasons for committing a criminal offense against them, to hear an apology, to feel safe again and not to be afraid to continue living in society, to receive emotional healing. Also, for the offender, the opportunity to hear the state and emotions of the victim is very important, which in the*

future performs a preventive function regarding the commission of new criminal offenses. In addition, restorative justice focuses its attention not on the offender and his punishment, but on rehabilitation, which positively affects all participants in the process.

3. Restorative justice is characterized by the fact that it is focused on the victim, is voluntary, expands the possibilities of compensation for damage, elimination of losses, reconciliation between the offender and the victim, provides an opportunity to withdraw the minor from the criminal process and can become a mitigating circumstance.

4. There are various types of restorative justice, which have long been used in foreign countries and have begun to be actively implemented in Ukraine, in particular, in the field of juvenile justice, mediation is provided for juvenile offenders who have committed criminal misdemeanors and minor crimes for the first time. However, an important next step should be to amend the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the possibility of applying restorative justice in Ukraine. In addition, it is necessary to expand the possibility of conducting mediation for juvenile offenders who have committed more serious crimes.

Key words: *restorative justice, mediation, conference, juvenile offenders, victims, juvenile justice.*